

Mathilde Compagner

Milou Lünemann

Katinka Lünemann

Handleiding en afwegingskader voor vader-kind contact tijdens de eerste periode van kind en moeder in opvang

Deze handleiding en dit afwegingskader zijn gebaseerd op het onderzoek 'Vader contact in de opvang' uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut (2023) en mede mogelijk gemaakt door Blijf Groep, Moviera, Sterk Huis, Valente en Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving.

Handleiding en afwegingskader voor vader-kind contact tijdens de eerste periode van kind en moeder in opvang

Auteurs

Mathilde Compagner

Milou Lünemann

Katinka Lünemann

Utrecht, januari 2024

Inhoud

Waarom deze handleiding?	4
Inhoud	5
Fase 1 – Samen uitzoeken	6
Fase 2 – Samen beslissen	11
Fase 3 – Samen vader-kind contact vormgeven	15
Fase 4 – Samen monitoren & evalueren	17
Tot slot: Door-/uitstroom vanuit de opvang	18
Wat als?	19
Adviezen bij gebruik vader-kindhandleiding	22
Bijlage 1 Format vader-kind contact	23
Afwegingskader vader-kind contact tijdens eerste periode van kind en moeder in de opvang	26

Waarom deze handleiding?

De stap naar en periode¹ in de opvang vormen een ingrijpende levensgebeurtenis en levensfase voor kind, vader en moeder. Vaak is er veel en heftig geweld aan voorafgegaan, voordat moeder en kind in de opvang komen en vader achterblijft. Het kind is direct en/of indirect getuige en slachtoffer van dit geweld. Aangekomen in de opvang, rijst de vraag: *'Is vader-kind contact gewenst en zo ja, kan dit veilig?'*

Inschatten veiligheid vader-kind contact is complex

Het inschatten van de veiligheid van vader-kind contact brengt veel aspecten met zich mee en is daardoor vaak ingewikkeld. De (verschillende) wensen en

belangen van kind, vader en moeder, verschillende geweldsdynamieken en de impact die het geweld heeft (gehad) op het kind spelen allemaal een rol. Zo kan sprake zijn van structureel geweld van vader richting moeder (en kind) in de vorm van intiem terreur, maar ook van situationeel geweld door stress in het gezin en tweezijdig partnergeweld. Ook moeder kan een aandeel hebben in het geweld of de verwaarlozing.

Doel handleiding en afwegingskader

Deze handleiding en het **afwegingskader** ondersteunen professionals die werkzaam zijn in de opvang bij het handelen en maken van afwegingen en beslissingen rondom vader-kind contact in de eerste periode dat moeder en kind in de opvang verblijven vanwege huiselijk geweld.²

¹ De opvanglocaties voor slachtoffers van huiselijk geweld in afhankelijkheidsrelaties hanteren verschillende termen, zoals vrouwenopvang, veilige opvang, crisisopvang. In deze handleiding hebben we voor de term opvang gekozen.

² Elke opvang en elke regio is anders georganiseerd. Daarom is het belangrijk om als opvang zowel intern als extern invulling te geven aan welke taken en verantwoordelijkheden uit deze handleiding bij welke professional belegd worden. In de ene regio heeft de opvang bijvoorbeeld wel ruimte om een aantal begeleide omgangsmomenten te organiseren, terwijl dit bij de andere regio niet het geval is en dit geheel bij een jeugdhulpaanbieder in de regio is belegd.

Inhoud

In deze handleiding geven we eerst een toelichting op de fasen in het proces naar vader-kind contact en vervolgens geven we een toelichting per fase.

Vier fasen in het proces naar vader-kind contact

Er zijn vier fasen te onderscheiden tussen het moment dat moeder en kind(eren)³ in de opvang aankomen en vader achterblijft en het moment dat moeder en kind door/uitstromen uit de opvang, namelijk:

Start: Aankomst moeder en kind in opvang; vader blijft achter

1. Samen uitzoeken
2. Samen beslissen
3. Passend vader-kind contact vormgeven
4. Monitoring & evaluatie

Einde: Door/uitstroom

Tijdens **Fase 1 (Samen uitzoeken)** is er tijdelijk geen vader-kind contact. In **Fase 2 (Samen beslissen)** is er een interdisciplinair overleg waarin de betrokken professionals de uitkomsten uit fase 1 samen bespreken. Dit overleg vindt in principe plaats binnen 10 dagen na instroom van moeder en kind(eren) in de opvang. Doel van het overleg is om te kijken of er voldoende informatie is om een besluit te nemen over of en zo ja, welke vorm van vader-kind contact

gewenst en veilig is. Soms is bij dit overleg al voldoende informatie beschikbaar om vader-kind contact op te starten. In andere gevallen is meer tijd en informatie nodig. Na dit overleg koppelen de professionals de uitkomst terug naar kind, vader en moeder. In **Fase 3 (Samen vader-kind contact vormgeven)** wordt met kind en ouders invulling gegeven aan dit vader-kind contact, indien dit veilig kan. **Fase 4 (Samen monitoren & evalueren)** bestaat uit het voortdurend monitoren en evalueren, door gesprekken met kind, ouders, professionals en waar nodig aanvullende informatie uit te zoeken.

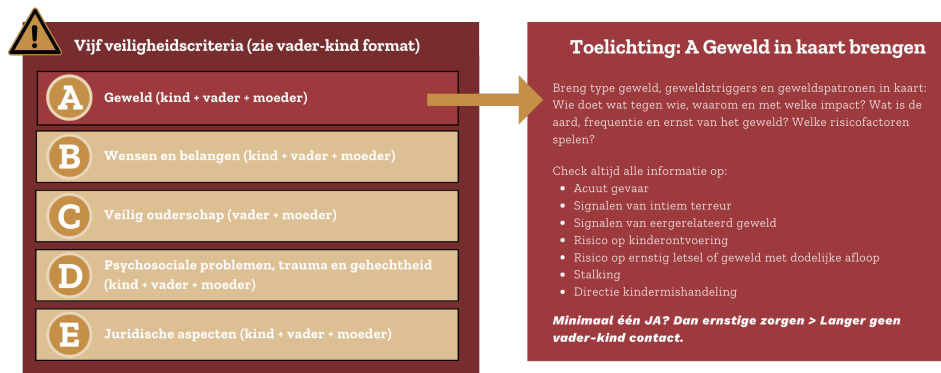
De basis: vertrouwensband en samenwerkingsrelatie

Het werken aan een samenwerkingsrelatie en vertrouwensband tussen elk van de betrokken gezinsleden en professional is in alle fasen van cruciaal belang. Met betrokkenen bedoelen we kind(eren), moeder, vader, eventuele (andere) (ex-) partners, professionals van de opvang, professionals van netwerkpartners, en het sociale netwerk. De theorie van motiverende gespreksvoering kan helpend zijn in het contact leggen (zie het onderzoeksrapport).

³ In de rest van deze handleiding spreken we over 'kind', dit kunnen echter ook kinderen zijn. Belangrijk is om per kind de stappen te doorlopen, omdat de mate waarin zij getuige en slachtoffer van geweld zijn (geweest) en ook hun wensen en belangen kunnen verschillen.

Fase 1 – Samen uitzoeken

Doel: Samen met alle partijen (kind, vader, moeder, opvang, netwerkorganisaties) uitzoeken of vader-kind contact veilig en wenselijk is en zo ja, in welke vorm. Er is in deze fase in principe geen vader-kind contact. Zie **Wat als?** als vader en kind wel contact hebben/zoeken of als ouders tegen het advies van de opvang in contact hebben/zoeken. De volgende **vijf veiligheidscriteria** zijn van belang om uit te zoeken (voor toelichting: zie stap 1b):

Stap 1a Intern startoverleg

Doel: Samen aan de hand van het **V-K format** uitzoeken welke informatie er reeds bekend is met betrekking tot de **vijf veiligheidscriteria**

Aanwezig: gekoppelde professional(s) vanuit de opvang, bij voorkeur ook een gedragswetenschapper

Te nemen stappen tijdens overleg:

- Vul het **V-K format** in met reeds bekende informatie
- Stem met de regiepartner af over het samen aanvullen van het **V-K format**: Wie (opvang/netwerkpartner) zoekt welke onderdelen van de veiligheidscriteria uit?
- Stem met regiepartner af wie met welk doel (en voor welk onderdeel) contact zoekt/heeft met kind, vader en moeder: Streef ernaar dat dit een professional is die reeds een klik heeft met kind/vader/moeder of de tijd, ruimte en expertise heeft om een vertrouwensband op te bouwen en om langere tijd betrokken te zijn. Voor moeder en kind is de opvang vaak voor de hand liggend, omdat zij intensief bij moeder en kind betrokken zijn. Voor vader kan dit de opvang of een andere organisatie zijn. Bepaal aan de hand van de risicoscreening of een professional vanuit de opvang veilig contact kan zoeken met vader (dus zonder dat de veiligheid van moeder, kind of de professional zelf in gevaar komt). Als hierover twijfel is, betrek dan de politie. Betrek bij vermoedens van intiem terreur of eengerelateerd geweld, interne of externe expertise.

Stap 1b Contact leggen en informatie verkrijgen

Doel: Compleet beeld krijgen van de situatie, om zo bij de volgende stap tot een weloverwogen beslissing te komen ten aanzien van het vader-kind contact.

Te nemen stappen voor het contact leggen en aanvullen van het **V-K format**:

- **Individueel contactmoment/gesprek kind:** zorg voor aparte contactmomenten met het kind, bijvoorbeeld een gezamenlijke activiteit (zoals wandelen, naar de speeltuin, een spel) en als het kind zich verstaanbaar kan uitdrukken, gesprekken over vader-kind contact. Onderzoek de **vijf veiligheidscriteria** ten aanzien van vader-kind contact.
- **Individuele gesprekken vader, gericht op:**

- *Specifiek bij eerste contact:* Informeren dat kind en moeder in de opvang zijn.
- Opbouwen vertrouwensband en samenwerkingsrelatie: als bij Stap 1a besloten is dat de opvang vader benadert, benoem richting vader dat het mogelijk lastig kan zijn dat jij in de opvang werkt en ook contact hebt met (de professional van) moeder en kind. Geef vader hierin een keuze: vindt hij het akkoord om dit gesprek met iemand van de opvang te voeren of wil hij (samen) kijken naar een andere organisatie die voor hem aanspreekpunt kan zijn?
- Vader erkenning geven als vader en (ex-)partner en daarnaast erkennen dat het een moeilijke situatie is.
- Vader ruimte geven zijn verhaal te doen en een luisterend oor bieden.
- Vader een vertrouwenspersoon en/of hulp aanbieden vanuit de opvang, ervaringsdeskundigheid en/of andere netwerkpartner(s).
- Vader duidelijkheid bieden omtrent vader-kind contact (verwachtingsmanagement): vertel dat eerst alle partijen gesproken worden, dat er vervolgens een interdisciplinair overleg is om te besluiten wat op dit moment wenselijk en in belang van het kind is. Vertel dat dit daarna aan vader teruggekoppeld wordt en noem hierbij een termijn of plan een afspraak in met vader.
- De **vijf veiligheidscriteria** in kaart brengen en vader hierin psycho-educatie geven.
- *Indien vader gezag heeft en individuele hulp nodig is voor kind:* toestemming nodig van vader om individuele hulp aan het kind in te zetten (zie **Veiligheidscriteria E**).
- **Individuele gesprekken moeder,** gericht op:
 - Opbouwen vertrouwensband en samenwerkingsrelatie.
 - Moeder erkenning geven als moeder en (ex-)partner en daarnaast erkennen dat het een moeilijke situatie is.
 - Moeder ruimte geven haar verhaal te doen en een luisterend oor bieden.
 - Moeder een vertrouwenspersoon en/of hulp aanbieden vanuit de opvang, ervaringsdeskundigheid en/of andere netwerkpartner(s).
 - Moeder duidelijkheid bieden omtrent vader-kind contact (verwachtingsmanagement): vertel dat eerst alle partijen gesproken worden en er daarna een interdisciplinair overleg is om te kijken wat wenselijk en in belang van het kind is.
 - De **vijf veiligheidscriteria** in kaart brengen en moeder hierin psycho-educatie geven.
 - *Indien moeder gezag heeft en individuele hulp nodig is voor kind:* toestemming nodig van vader om individuele hulp aan het kind in te zetten (zie **Veiligheidscriteria E**).
- **Vraag daarnaast informatie uit bij betrokken netwerkpartners:**
 - Benut in ieder geval de volgende informatiebronnen:
 - Intern: risicoscreening GIA 2023
 - Regievoerder
 - Veilig Thuis (denk ook aan onderwijs)
 - Politie (als dit vanuit de risicoscreening nog niet of onvoldoende gedaan is)
 - Andere reeds betrokken netwerkpartners, zoals wijkteam/jeugdbescherming
 - Vraag naar:
 - Acut gevaar
 - Vorm/type huiselijk geweld
 - Eerdere relaties met huiselijk geweld
 - Eerder kind(eren) met jeugdbeschermingsmaatregel
 - Veiligheid buiten huiselijke kring (bijv. vuurwapengevaarlijkheid)

- **Leg indien mogelijk eerste contact met sociaal netwerk:**
 - Wie zijn belangrijk voor kind, vader en moeder?
 - Zijn er stiefouders betrokken?
 - Welke rol heeft het sociale netwerk in de geweldsdynamiek: versterkend, instandhoudend, of verminderend?
 - Welke invloed heeft het sociaal netwerk op vader-kind contact: zijn zij steunend voor het kind (bijv. door een luisterend oor te bieden) of hebben zij een negatieve invloed (bijv. door het zwart maken van de andere ouder)?
 - Kijk naar mogelijke rollen die sociaal netwerk kan vervullen bij eventueel vader-kind contact (bijv. oma als vertrouwd persoon voor het kind aanwezig bij contactmoment)

Toelichting op de vijf veiligheidscriteria bij vader-kind contact

Hieronder volgt een toelichting voor het onderzoeken van de vijf veiligheidscriteria.

A) Geweld

- Breng type geweld en geweldstriggers in kaart: Wie doet wat tegen wie, waarom en met welke impact? Wat is de aard, frequentie en ernst van het geweld? Welke risicofactoren spelen een rol? Hoe is de impulsbeheersing?
- Geschiedenis: eerdere relaties waarin sprake was van huiselijk geweld of eerder sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel?
- Is sprake van erkenning, bagatellisering of ontkenning van geweld?
- Rol/invloed/betekenis sociale netwerk?
- Check altijd alle informatie bronnen op:
 - Acut gevaar
 - Signalen van intiem terreur
 - Signalen van eengerelateerd geweld (zo ja, door wie richting wie?)
 - Risico op kinderonvoering
 - Risico op ernstig letsel of geweld met dodelijke afloop

- Stalking
- Directe kindermishandeling

Kader 1.1 Tips bij gesprek

Praktijkboek Praten met kinderen over kindermishandeling met daarin ook specifieke tips voor gespreksvoering met kinderen bij risico op partnerdoding en eengerelateerd geweld

B) Wensen en belangen van kind, vader en moeder

- Breng wensen en belangen van alle betrokkenen in kaart door middel van gesprekken en contactmomenten (zie Kader 1.2 voor ondersteunende methoden):
 - Welke wensen heeft een ieder de komende periode?
 - Wat heeft een ieder daarvoor nodig?
 - Onderzoek onderliggende redenen voor wel/geen wens tot vader-kind contact, kijk o.a. naar:
 - Hoe verhoudt het eigen belang zich tot het belang van het kind en de andere ouder? In hoeverre hangt dit samen met geweldspatronen (bijv. vanuit patroon van dwingende controle toch contact willen)?
 - Bij signalen van contactverlies: onderzoek onderliggende redenen (loyaliteit, ouderverstoting, het geweld, etc.). Besef dat geweld voor het kind een legitieme reden kan zijn om de ouder (tijdelijk) niet te willen zien/ontmoeten.
- Indien nodig geef psycho-educatie over:
 - Rechten en plichten bij gezamenlijk gezag: minderjarigen verzorgen en opvoeden en band andere ouder bevorderen (art. 1: 247 BW). Indien ouder alleen juridisch ouder is, maar geen gezamenlijk gezag heeft, is sprake van een onderhoudsplicht voor kinderen tot 21 jaar.
 - Impact geweld op kind
 - Loyaliteit

- Uiteenlopende wensen en belangen? Ga naar **Wat als?** Bij elke afweging dient het belang van het kind de eerste overweging te zijn.

Kader 1.2 - Mogelijk ondersteunende instrumenten bij gesprek over wensen en belangen

- Volwassenen en kinderen:
 - Methode **Veerkracht**
 - **Handreiking_Ouderverstoting_Sterk_Huis.pdf** (sterkhuis.nl)
- Specifiek voor kind:
 - **Het veilige huis**
 - **Drie huizen methode**

C) Veilig ouderschap vader, moeder

Breng basale ouderschaps- en opvoedvaardigheden bij zowel vader en moeder in kaart door middel van gesprekken, de inzet van **screeningsinstrumenten** en als de veiligheid dit toelaat, door bij vervolgstappen de begeleide (in)directe contactmomenten te observeren (dit kan door de opvang of door een andere organisatie). Kijk bij het in kaart brengen van veilig ouderschap naar:

- *Basale opvoedvaardigheden*: Heb hierbij ook aandacht voor socio-economische omstandigheden.
- *Sensitief en responsief ouderschap*:
 - Hoe kijkt de ouder naar zichzelf als ouder en hoe ervaart de ouder het ouderschap?
 - Hoe betrokken is de ouder bij het kind en hoe praat de ouder over het kind? Bijv. vraagt de ouder naar het welzijn van het kind of is de ouder hierin geïnteresseerd.
 - In hoeverre neemt de ouder verantwoordelijkheid voor het gepleegde geweld of de situatie en ontschuldigt de ouder het kind?

- In hoeverre is de ouder in staat om het kind nu een veilige omgeving te bieden (zonder dat het kind extra geweld meemaakt of extra trauma oploopt)? Waarin heeft de ouder ondersteuning nodig?
- In hoeverre is de ouder in staat om luisterend oor te bieden en het kind ruimte te geven verhaal te doen (zonder het kind uit te horen over contact met andere ouder)?
- In hoeverre is de ouder in staat om te gaan met loyaliteit van het kind (bijv. niet de andere ouder zwart maken)? Waarin heeft de ouder ondersteuning nodig?
- Signalen van psychosociale problemen, traumaklachten of hechtingsproblematiek (**veiligheidscriteria D**) die invloed kunnen hebben op veilig ouderschap.

D) Signalen van psychosociale problemen, traumaklachten of hechtingsproblematiek

- Breng signalen van psychosociale problemen, traumaklachten of gehechtheidsproblematiek in kaart bij zowel kind, vader, moeder en eventuele stiefouders door middel van gesprekken, de inzet van **screeningsinstrumenten** en als de veiligheid dit toelaat, door bij vervolgstappen de begeleide (in)directe contactmomenten te observeren.
- Een of meerdere signalen van psychosociale problemen, traumaklachten of hechtingsproblematiek? Bespreek deze dan met de betrokken gedragswetenschapper. Onderzoek de oorzaak (in welke relatie/context is de problematiek ontstaan, bijv. is de bron van trauma eigen jeugd, eerdere partnerrelatie of huidige partnerrelatie?) en welke impact deze problematiek op eventueel vader-kind contact kan hebben.

Kader 1.4 Overzicht mogelijke screeningsinstrumenten

- Kindermishandeling en -misbruik (zowel binnen als buiten gezin)
 - California Family Risk Assessment (CFRA)
 - Kinderen: Touch Survey
- Psychosociale problemen
 - Volwassenen: Brief Symptom Inventory (BSI) – toolbox Valente
 - Kinderen: Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) – toolbox Valente
- Trauma
 - Volwassenen: PTSS checklist voor de DSM-5 (PCL-5) – toolbox Valente
 - Kinderen: Children's Revised Impact of Event Scale (CRIES-13) – toolbox Valente
 - Kinderen: Schokverwerkingslijst (SVL(J)K)
 - Kinderen: Kind en Jeugd Trauma Screener (KJTS-NL)⁴

Gehechtheid ouder-kind en opvoeding

- NIKA screening
- Attachment Insecurity Screening Inventory (AISI) – toolbox Valente
- Attachment Relationship Inventory Caregiver Perception (Ari-CP) – toolbox Valente
- Opvoedingsbelasting vragenlijst (OBVL)
- Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming (ARIJ) - toolbox Valente

E) Juridische aspecten: Gezag, toestemming, ouderschapsplan, jeugdbescherming

Het is belangrijk om te weten of ouders gezag hebben en hun kind hebben erkend in verband met een eventuele informatieplicht richting ouders en het vragen van toestemming voor het inzetten van aanvullende hulp voor het kind indien nodig. Ook is het belangrijk om te weten of er een ouderschapsplan ligt en wat dit betekent voor de huidige situatie. Tot slot, is het van belang om duidelijk te hebben of ouder(s) zelf regie hebben als het om vader-kind contact gaat of dat de regie bij jeugdbescherming ligt.

- *Gezag en toestemming*: Wie heeft gezag? Is sprake van erkenning? Om duidelijk te krijgen welke ouder(s) gezag hebben, kan het openbaar gezagsregister geraadpleegd worden via de rechtbank en om duidelijk te krijgen welke ouder(s) het kind erkend hebben, kan de geboorteakte bij de gemeente worden opgevraagd.
- *Burgerlijke staat en ouderschapsplan*: Wat is de burgerlijke staat van ouders? Indien ouders gescheiden zijn na een huwelijk of geregistreerd partnerschap: is er een ouderschapsplan en zo ja, welke afspraken staan hierin?
- *Regie vader-kind contact*: Hebben ouders zelf regie in het vader-kind contact of ligt de regie bij de jeugdbescherming vanwege een jeugdbeschermingsmaatregel (OTS/UHP)? En als sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel: nodig de jeugdbescherming uit voor het interdisciplinair overleg.

Geen toestemming van gezaghebbende ouder voor het inzetten van aanvullende individuele hulp aan het kind? Zie **Wat als?**

⁴ Onderzoek naar de criteriumvaliditeit en betrouwbaarheid van de KJTS-NL is in afrondende fase en wordt medio 2023 verwacht.

Fase 2 – Samen beslissen

Doel: Een weloverwogen beslissing nemen omtrent vader-kind contact, die in belang is van de veiligheid en het welzijn van kind, vader en moeder. Het streeftermijn is om binnen 10 dagen na instroom een interdisciplinair overleg te hebben. Als sprake is van een gepland verblijf, in de opvang, dan kan dit overleg vaak al eerder plaats vinden. Doel van dit overleg is gezamenlijk de zorgen en veiligheid omtrent vader-kind contact in kaart te brengen aan de hand van de verzamelde informatie in fase 1, een besluit te nemen omtrent vader-kind contact en dit vervolgens zo snel mogelijk terug te koppelen naar kind, vader en moeder.

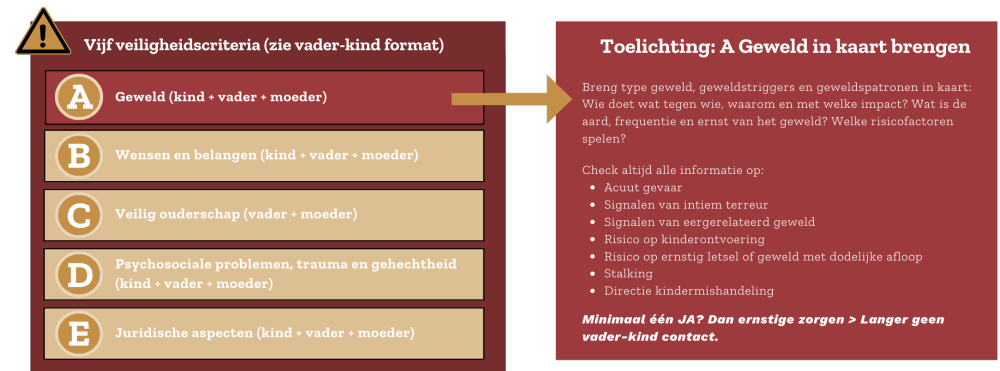
Stap 2a Interdisciplinair overleg

Aanwezigen:

- Regievoerder (zodat afspraken gelijk doorgevoerd kunnen worden)
- Professionals opvang (vanwege contacten cliëntsysteem en als expert huiselijk geweld)
- Betrokken netwerkpartners
- *Zorg dat er altijd een gedragswetenschapper aanwezig is*
- *Betrek bij uiteenlopende belangen evt. ook ervaringsdeskundige met vader-kind contact ervaring*

Bespreekpunten en acties:

- Deel bevindingen fase 1 met elkaar
- Vul samen het **V-K format** aan en bepaal wie wat nog uitzoekt
- Bespreek veiligheidszorgen met netwerkpartners en welke vorm van vader-kind contact vanuit ieders perspectief gewenst en veilig is
- Bepaal gezamenlijk i) welke vorm van vader-kind contact gewenst en veilig is en ii) welke stappen/partijen hiervoor nodig zijn. Bespreek onder andere:
 - Is individuele hulp/begeleiding nodig vóór of tijdens vader-kind contact?
 - Welke partij biedt deze hulp/begeleiding tijdens de opvangperiode? En kan deze partij dit eventueel ook na de opvangperiode bieden indien nodig? Indien niet, hoe wordt een goede overgang geborgd?
 - Welke rol voor ervaringsdeskundige of sociale netwerk?
- Stem af wie uitkomst terugkoppelt naar kind, vader, moeder, en evt. betrokken personen uit sociale netwerk (zie **Stap 2b**).

Mogelijke uitkomsten op de vijf veiligheidscriteria

Inschatting zorgen op basis van verkregen informatie	Ga door naar
1) Essentiële missende info: Essentiële informatie mist om te beslissen of vader-kind contact opgestart kan worden	Langer geen vader-kind contact
2) Ernstige zorgen: Ernstige zorgen vanuit opvang of partners op criterium A* en/of kind wil niet (criterium B), evt. in combinatie met ernstige zorgen op criteria C/D*	Langer geen vader-kind contact of Begeleid (in)direct contact**
3) Enkele zorgen: opvang en netwerkpartners achten vader-kind contact veilig mits begeleid vanwege criteria A, C en/of D en vader + kind willen (criterium B)	Begeleid (in)direct contact
4) Geen zorgen: Kind + vader + moeder willen (criterium B) en geen zorgen vanuit opvang en netwerkpartners op criteria A,C,D	Bij voorkeur eerst minimaal één begeleid (in)direct contact en indien positief verlopen: onbegeleid contact

* Zie toelichting onder tabel

** Reden om voor begeleid (in)direct te kiezen kan ook zijn om meer zicht te krijgen op de veiligheid van vader-kind contact

Toelichting op ernstige zorgen per veiligheidscriteria

Toelichting ernstige zorgen bij **Veiligheidscriteria A: Geweld**

Als bij criteria A sprake is van één of meerdere van de volgende veiligheidszorgen, dan geldt **Langer geen vader-kind contact**: acuut gevaar, signalen van intiem terreur, signalen van eengerelateerd geweld, risico op kinderontvoering, risico op ernstig letsel of geweld met dodelijke afloop, stalking, directe kindermishandeling. In het geval van verwaarlozing, hangt het af van de ernst of vorm in combinatie met inzicht vanuit de vader in zijn beperkingen en mogelijkheden tot inzetten hulp vanuit het netwerk, of en welke vorm van vader-kind contact veilig en wenselijk is.

Toelichting ernstige zorgen bij **Veiligheidscriteria B: Wensen en belangen kind, vader, moeder**

Bij uiteenlopende belangen van kind en ouder(s) dient het belang van het kind de eerste overweging te zijn (art. 3 IVRK). Veiligheid van het kind weegt zwaarder dan het recht van vader op omgang.

Zie voor andere uiteenlopende wensen en belangen ook **Wat als?**.

Toelichting ernstige zorgen bij **Veiligheidscriteria C: Veilig ouderschap vader, moeder**

Voor het kind is veilig ouderschap van beide ouders van extra belang voor het verwerken van de periode van geweld en de periode in de opvang. Als een of beide ouders niet beschikken over voldoende basale opvoed- en ouderschapsvaardigheden, dan kan dit het herstel en de ontwikkeling van het kind belemmeren. Bekijk dan samen of en hoe vader-kind contact stapsgewijs opgebouwd kan worden. Bespreek bij de ernstige zorgen over veilig ouderschap of het wenselijk is dit met Veilig Thuis te bespreken. In deze situaties kan een raadsonderzoek of jeugdbeschermingsmaatregel nodig en wenselijk zijn.

Toelichting ernstige zorgen bij **Veiligheidscriteria D: Signalen psychosociale problemen, traumaklachten en/of hechtingsproblematiek**

Zijn er gedragingen zichtbaar die mogelijk duiden op psychische problematiek, een lichtverstandelijke beperking, verslaving, of suïcidale gedachten en die impact hebben op de veiligheid van het kind en/of basale ouderschaps- en opvoedvaardigheden van de ouder (zie ook criteria C)?

Indien bij vader: Maak in samenwerking met netwerkpartners veiligheidsafspraken hierover. Adviseer netwerkpartners vader te stimuleren eerst gespecialiseerde individuele hulp of therapie m.b.t. deze problematiek te nemen of, als het strafrecht reeds betrokken is, om dit als voorwaarde te stellen.

Indien bij moeder: Maak in samenwerking met netwerkpartners veiligheidsafspraken hierover. Zorg dat een gespecialiseerde professional met moeder aan de slag gaat om signalen van het kind (beter) te leren herkennen en sensitief en responsief te reageren, bijvoorbeeld door het bespreken van video-opnames van moeder-kind interactie. Probeer rust te creëren bij moeder en angst te verminderen door middel van gesprekken, ontspanningsmomenten of trauma-behandeling. Kijk bij ernstige zorgen bij moeder voor een alternatieve woonplak voor het kind (bijv. in het sociale netwerk of bij vader) of zoek contact met Veilig Thuis. In deze situaties kan een raadsonderzoek of jeugdbeschermings-maatregel nodig en wenselijk zijn. Zie ook: **Wat als?**

Toelichting ernstige zorgen bij *Veiligheidscriteria E: Juridische aspecten*

- **Gezag en toestemming:**
 - *Gezamenlijk gezag?* Bij kinderen tussen de 0 en 12 jaar is toestemming van beide ouders nodig om eventueel aanvullende hulp voor het kind in te zetten. Bij kinderen tussen de 12 en 16 jaar is toestemming van zowel kind als ouders nodig. Geeft ouder geen toestemming? Zie **Wat als?** Kinderen vanaf 16 jaar beslissen zelf.
 - *Geen gezag en wel kind erkend (juridisch ouder)?* Dan geldt informatieplicht om vader te informeren over hulp aan het kind, wanneer vader daarom vraagt. Bespreek hoe veilig vader te informeren en wie dit doet. Ook is het gewenst waar mogelijk beide ouders te betrekken.
 - *Geen gezag en geen erkenning?* Dan is er geen toestemming of informatieplicht. Wel is het gewenst waar mogelijk beide ouder te betrekken.
 - *Voor meer juridische informatie en relevante wetsartikelen rondom gezag en omgang, zie Hoofdstuk 2 en Bijlage 2 van het Rapport **Vadercontact in de opvang**.*

- **Burgerlijke staat ouders en ouderschapsplan:**
 - *Reeds ouderschapsplan aanwezig?* Bespreek met elk van de ouders of het mogelijk is om zelf tot nieuwe afspraken te komen passend bij de huidige situatie. Als ouders hier niet uitkomen, verwijs dan door naar een advocaat of als het veilig kan, een mediator. Lever indien mogelijk als opvang een goed onderbouwde feitelijke verklaring aan op basis van de reeds verkregen informatie (zie **V-K format**).
 - *Nog geen verplicht ouderschapsplan en ouders kunnen (vanwege veiligheid) niet samen tot een ouderschapsplan komen?* → Benut de **ontsnappings-clausule in art. 815 lid 6 Rv**. De ouder moet dan gemotiveerd aangeven waarom het niet lukt tot een gezamenlijk ouderschapsplan te komen en hoe deze ouder vindt dat na scheiding de ouderlijke verantwoordelijkheid ingevuld dient te worden. De andere ouder kan zich vervolgens refereren aan het verzoekschrift of in verweer gaan.
- **Indien jeugdbeschermingsmaatregel aanwezig:**
 - Bespreek met de jeugdbeschermer wat het verblijf in de opvang betekent voor vader-kind contact en uitvoering van de maatregel.

Stap 2b Uitkomsten interdisciplinair overleg bespreken met elk gezinslid

Bespreek in een individueel gesprek de uitkomsten van het overleg met kind, vader, moeder, evt. stiefouders en personen uit het sociale netwerk

- **Als besloten is tot **Langer geen vader-kind contact**:** communiceer dit duidelijk naar alle gezinsleden:
 - Informeer alle gezinsleden dat vader-kind contact en/of omgang (voorlopig) niet wenselijk wordt geacht vanwege het belang van het kind en de veiligheid
 - Vertel dat er nader onderzoek plaats vindt.
 - Bied een luisterend oor en geef ruimte voor emoties
 - Spreek met gezinsleden een volgend contactmoment af
 - ➔ Heeft vader en/of kind en/of moeder toch behoefte aan enige vorm van vader-kind contact? Ga naar **Wat als?**
- **Als vader-kind contact opgestart gaat worden, plan vervolgspraak om vader-kind contact vorm te geven:** doe dit samen met/door de eventuele partij die dit begeleidt (zie Fase 3)
 - ➔ Staat vader en/of kind en/of moeder niet achter de uitkomst? Ga naar **Wat als?**

Fase 3 – Samen vader-kind contact vormgeven

Doel: Waar veilig en wenselijk vader-kind contact mogelijk maken en tegelijkertijd meer zicht krijgen op de veiligheid van vader-kind contact. Daarbij is het uitgangspunt dat toegewerkt wordt naar de meest intensieve vorm van contact die veilig en in belang van het kind is.

Mogelijke vormen van vader-kind contact

Hieronder werken we per vader-kind contactvorm de benodigde vervolgstappen uit. Vaak is een stapsgewijze opbouw wenselijk, zeker als een kind een aantal weken geen contact heeft gehad. Organiseer dan bijvoorbeeld eerst een begeleid indirect contactmoment voor een begeleid direct contactmoment.

Vader-kind contactvorm 1 – (langer) geen contact

- Indien de uitkomst (langer) geen contact is en de verwachting is dat op termijn wel contact mogelijk is en/of vader en kind erg graag contact willen, schakel dan aanvullende interne en/of externe expertise in voor een plan van aanpak. Interne expertisebronnen zijn bijvoorbeeld de gedragswetenschapper. Externe expertisebronnen kunnen bijvoorbeeld andere opvangen betreffen of lokale of landelijke expertorganisaties.
 - Bij acuut gevaar, stalking, en/of risico op ernstig letsel of geweld met dodelijke afloop, betrek in ieder geval politie.
 - Bij risico op kinderonthoering, schakel in ieder geval het Centrum Internationale Kinderonthoering in.

- Bij signalen van intiem terreur en/of eengerelateerd, betrek interne expertise en waar nodig aanvullende externe expertise van andere opvangorganisaties (bijv. Blijf Groep, Fier, Moviera, Sterk Huis). In geval van eengerelateerd geweld vervullen Fier en Sterk Huis een specialistische functie binnen het Landelijk Netwerk Vrouwenopvang van Valente. Zij kunnen indien nodig contact leggen met het Landelijk Expertise Centrum Eengerelateerd Geweld (LEC EGG).
- Bij directe kindermishandeling (psychisch geweld, fysiek geweld, seksueel misbruik, en afhankelijk van de ernst en mate: verwaarlozing), bespreek dit met het lokale team of de betrokken jeugdbeschermer. Bij directe kindermishandeling is gespecialiseerde lokale jeugdhulp nodig.
- Bespreek met de expertpartij wat nodig is voor eventueel vader-kind contact in de toekomst (bijv. meer uitzoektijd of bepaalde voorwaarden gesteld door netwerkpartner) en bespreek deze uitkomsten vervolgens met gezinsleden.

Kader 3.1 Mogelijke vormen: als (in)direct vader-kind contact niet veilig of gewenst is vanuit kind of vader, kan gekeken worden hoe vader of kind toch op afstand op een positieve manier aan hun relatie te werken. Bijvoorbeeld door leuke herinneringen op te halen en hier een fotokaart of fotocollage van te maken. De ouder of het kind kan deze eerst voor zichzelf in huis zetten en wie weet op termijn aan vader of kind geven.

Vader-kind contactvorm 2 – Begeleid indirect contact

- Stem af of opvang of netwerkpartner het contact begeleidt.
- Plan een individueel gesprek met vader, een individueel gesprek met moeder en een voorbereidend gesprek met het kind. Maak hierin met elk gezinslid een plan van aanpak en veiligheidsafspraken voor het indirect begeleid contact. Betrek waar mogelijk het sociaal netwerk.
- Als er een lange(re) periode van geen contact aan het begeleid indirect contact vooraf is gegaan en/of sprake was van geheime plaatsing kan een eerste stap naar het opbouwen van indirect contact zijn, het bekend maken van de verblijfslocatie van moeder en kind om te kijken hoe vader hierop reageert.

Kader 3.2 *Mogelijke vormen: laat vader en kind bijvoorbeeld een videoboodschap of kaart/kleurplaat opsturen*. Door wederzijds begeleid indirect contact in te zetten krijg je ook zicht op hoe het contact vanuit vader richting kind verloopt: hoe spreekt vader bijvoorbeeld een videoboodschap voor het kind in of wat schrijft hij op de kaart?*

* Wees je ervan bewust dat Post NL stempel een plaatsnaam bevat van de plaats waar dit gepost wordt

Vader-kind contactvorm 3 – Begeleid direct contact

- Stem af of de opvang of de netwerkpartner het contact begeleidt.
- Plan een individueel gesprek met vader, een individueel gesprek met moeder en een voorbereidend gesprek met het kind. Maak hierin met elk gezinslid een plan van aanpak en veiligheidsafspraken voor het direct begeleid contact. Betrek waar mogelijk het sociaal netwerk.
- Kies een passende locatie: soms is de opvanglocatie het meest veilig, soms een externe locatie (bijv. een omgangshuis).

Kader 3.3 *Mogelijke vormen: videobellen of live afspreken onder begeleiding van een professional*

Vader-kind contactvorm 4 – Onbegeleid contact

- Organiseer bij voorkeur eerst minimaal één keer een begeleid direct contactmoment door de opvang of een netwerkorganisatie voordat onbegeleid (in)direct contact ingezet wordt. Dit geeft meer inzicht in veiligheid van het kind en helpt om als opvang het kind in dit proces te ondersteunen.
- Plan een individueel gesprek met vader, een individueel gesprek met moeder en een voorbereidend gesprek met het kind. Maak met elk gezinslid een plan van aanpak en veiligheidsafspraken. Betrek waar mogelijk het sociaal netwerk. Stem af of ouders onderling het contact regelen of dat iemand uit het sociale netwerk het contact regelt. Als ouders onderling de overdracht van kinderen doen, is het wenselijk dat er minimaal één systeemgesprek tussen ouders in bijzijn van een professional is geweest.

Kader 3.4 *Mogelijke vormen: via ouders onderling of via iemand uit het netwerk van het gezin*

Fase 4 – Samen monitoren & evalueren

Doel: periodiek monitoren en evalueren van de gemaakte (veiligheids)afspraken rondom vader-kind contact met alle betrokkenen (kind, vader, moeder en professionals) en waar nodig, de afspraken of de intensiteit van het contact bijstellen.

Individuele monitoring en evaluatie

Organiseer individuele evaluatiemomenten met kind, vader en moeder. Afhankelijk van de resultaten kan het contact bijgesteld worden naar intensiever contact of bij toenemende zorgen minder intensief of geen contact.

Interdisciplinair overleg

Plan regelmatig een gezamenlijk interdisciplinair overleg om te evalueren of de (veiligheids)afspraken omtrent vader-kind contact nog passend zijn. Dit is ook van belang als gekozen is voor onbegeleid (in)direct contact, omdat de situatie kan veranderen. Bepaal in overleg met de regiepartner welke netwerkpartners bij dit overleg aan sluiten. Spreek waar mogelijk een vaste frequentie voor overleg af. Vervroeg het overleg als de situatie op de veiligheidscriteria verandert.

- Evalueer aan de hand van de **vijf veiligheidscriteria** of de (veiligheids)afspraken omtrent vader-kind contact nog passend zijn.
- Bespreek of een volgende stap naar begeleid (in)direct contact of onbegeleid (in)direct contact veilig en gewenst is.
- Update het **V-K format**.

Tot slot: Door-/uitstroom vanuit de opvang

- Bij uitstroom is er opnieuw een netwerkoeverleg. De opvang draagt hierin de gemaakte afspraken rondom vader-kind contact, inclusief advies voor de toekomst, over naar de netwerkpartner die na uitstroom (na)zorg biedt.
- Stuur het **V-K format** mee naar de netwerkpartner die betrokken blijft.

Wat als?

...bij Stap 1 – Samen uitzoeken, het kind behoefte heeft aan contact met vader?

Realiseer je dat als er nog onvoldoende is uitgezocht, je de veiligheid van kind en/of moeder in gevaar kan brengen door vast vader-kind contact op te starten. Leg uit waarom vader-kind contact nu niet mogelijk is en wat de volgende stap zal zijn. Laat het kind iets maken (bijv. een kleurplaat, tekening of kaart over of voor papa, dat het kind op een leuke plek in huis kan zetten met de afspraak dat jullie dit opsturen of geven zodra dit veilig kan. Als je inschatting is dat er reeds voldoende informatie bekend is om tot een besluit te komen, probeer dan het interdisciplinaire overleg naar voren te halen zodat kind en vader niet onnodig lang hoeven te wachten.

... verhalen van ouders uiteenlopen en/of ouders een sterk verschillende visie hebben op vader-kind contact?

Bij tegenstrijdige verhalen en onvoldoende feiten is het belangrijk om nauw contact te onderhouden met beide ouders om zo meer zicht te krijgen. Houd het bij de feiten, stap niet in discussie. Tegenstrijdigheid geeft ook inzicht. Een vertrouwensband is belangrijk om het echte verhaal boven tafel te krijgen, dus investeer in de relatie met beide ouders. Is er angst bij moeder rondom vader-kind contact of ontkent vader het geweld en wat is de reden daarvan?

Als ouders verschillende visies hebben, kan het ouders helpen om apart van elkaar het ouderschapsplan in te vullen. Dit kan de opvang inzicht geven in de wensen en behoeften van ouders ten aanzien van vader-kind contact. Tegelijkertijd kan het ouders helpen om hierin consensus te bereiken. Komen er onvoldoende gezamenlijke delers naar voren uit de ingevulde

ouderschapsplannen? Verwijs dan door naar een mediator of individuele advocaat. Als er na een scheiding ernstige problemen zijn tussen ouders, kan de ouder ervoor kiezen om via een advocaat eenhoofdig gezag aan te vragen.

Als ouders sterk verschillen van visie, vergroot dit de kans op loyaliteitsconflicten bij het kind. Het kan in dat geval helpend zijn om een onafhankelijk kindprofessional te betrekken voor het kind, die eventueel ook namens het kind aansluit bij overleggen.

...ondanks gezamenlijk overleg er verschil blijft in de visie van professionals?

Geef op basis van je expertise advies aan netwerkprofessionals. Betrek indien nodig extra aanvullende interne expertise vanuit de VO. Probeer aan de hand van de TOP3 methodiek van Vögtlander & Van Arum (zie Visie gefaseerd-samenwerken aan veiligheid) om tot een prioritering van problematiek en oplossingen te komen. Lukt dit niet? Doe een melding bij Veilig Thuis.

... ouder(s) (en kind) wel (meer) vader-kind contact willen of organiseren en de opvang en netwerkprofessionals deze visie niet delen?

Tijdens stap 1 is het uitgangspunt dat er tijdelijk geen vader-kind contact is. Hoor of merk je dat vader en kind toch contact hebben? Bespreek dit individueel met beide ouder(s) en leg het proces en de afwegingen van de opvang uit. Probeer het interdisciplinaire beslisoverleg (stap 2) of het interdisciplinaire monitoringsoverleg (stap 4) eerder te organiseren en bespreek de situatie met de andere netwerkprofessionals:

- › Geen of enkele zorgen vanuit jullie rondom de veiligheid van vader-kind contact? Bespreek het vader-kind contact individueel met beide ouders en plan indien veilig een systeemgesprek in. Geef richting ouders aan dat jullie het belangrijk vinden om dit te bespreken, zodat jullie het kind hierin tijdens zijn verblijf in de opvang zo goed mogelijk kunnen begeleiden.

- › Ernstige zorgen of essentiële missende informatie? Bespreek deze zorgen individueel met beide ouders. Indien ouders deze zorgen niet delen, bespreek dan met de gedragswetenschapper of een melding bij Veilig Thuis nodig is. Als reeds jeugdbescherming betrokken is, bespreek dit dan altijd met de jeugdbeschermmer.

... het kind wel contact wil, maar dit niet veilig kan?

Dit kan voorkomen bij bijvoorbeeld geheime plaatsing i.c.m. eengerelateerd geweld. Kijk of de instantie die contact heeft met vader iets kan betekenen door toch een kaartje bij vader te krijgen.

... kind geen contact wil, maar vader wel?

Het belang van het kind dient de eerste overweging te zijn (IVRK art. 3).

- › Onderzoek de onderliggende reden(en) voor het contactverlies: het geweld, loyaliteitsconflict, ouderverstoting en/of ander redenen. Als een kind zijn of haar vader niet meer wil zien vanwege het geweld, dan zijn dit gevoelens die in verhouding staan tot feitelijke ervaringen van het kind.
- › Erken die gevoelens richting het kind en dwing het kind niet. Laat het onderwerp rusten en vraag het kind met enige regelmaat of het nog wel eens denkt aan vader en afhankelijk van de reactie van het kind, eventueel doorvragen naar behoefte aan vader-kind contact.
- › Bespreek wat vader wel kan doen, zoals leuke herinneringen aan het kind verzamelen, een kaart/brief voor het kind schrijven voor als een kind op later moment wel openstaat voor contact (zie ook voorbeelden bij **Langer geen vader-kind contact**).
- › Bespreek wat voor ouder vader wil zijn als zijn kind op een later moment wel weer contact zou willen en welke hulp hij daarvoor nodig heeft. Betrek eventueel een ervaringsdeskundige.
- › Geef vader psycho-educatie over de impact van geweld op een kind: vertel dat geweld veel met een kind doet en dat een kind daarom soms rust nodig heeft om dit te verwerken. Leg vader uit dat als het kind niet wil, het vaak averechts werkt om het kind te blijven vragen naar vader-kind contact

of het kind hiertoe te dwingen. Vertel wat vader wel kan doen, namelijk laten merken dat hij onvoorwaardelijk van het kind houdt en te zorgen voor een veilige en fijne plek om het kind op te vangen mocht het kind in de toekomst wel contact willen. Overleg met de professional van het kind of het kind ervoor openstaat dat vader bijvoorbeeld met zijn of haar verjaardag elk jaar een kaartje mag sturen. Vader kan hier dan bijvoorbeeld een leuk berichtje voor het kind opschrijven en wat vertellen over waar hijzelf mee bezig is of wil in zijn leven.

- › Als bovenstaande adviezen vader onvoldoende helpen, wijs vader dan op de juridische weg.

... kind en vader wel contact willen, maar moeder geen vader-kind contact wil:

- Richting moeder:
 - Bespreek onderliggende reden met moeder: heeft het te maken met het geweld dat heeft plaatsgevonden of plaatsvindt, speelt het eigen verleden een rol, is het stress of spanning bij moeder, zijn het zorgen om het kind, etc. Als blijkt dat moeder ernstige traumaklachten heeft vanwege het geweld dat heeft plaatsgevonden, dan kan het gewenst zijn om het vader-kind contact uit te stellen of om dit in hele kleine stapjes op te bouwen vanwege het welzijn van moeder en de impact die dat op het kind kan hebben.
 - Betrek moeder bij het opbouwen van het vader-kind contact. Als het kind het fijn vindt dat er een steunfiguur voor het kind bij aanwezig is, kan dit ook voor moeder geruststellend zijn.
 - Bespreek wat moeder wel voor het kind kan doen:
 - Geef psycho-educatie aan moeder over loyaliteit en de impact van geweld. Bespreek met moeder om onderscheid te maken tussen gedrag van vader richting moeder en gedrag van vader richting kind (al zit daarin altijd een zekere samenhang: partnergeweld is een indirecte vorm van kindermishandeling).

- Als moeder bij zichzelf vooraf of tijdens het contact spanning ervaart, bespreek wat moeder kan doen om zich te ontspannen (bijv. even wandelen, kopje thee drinken, zelf een andere activiteit ondernemen als afleiding) en ook als dat niet lukt (bijv. schakel dan de maatschappelijk werkster in)
- Veilige basis bieden als kind na contact met vader weer terugkomt: zorg dat het kind zijn/haar verhaal kwijt kan (maar ga het kind niet uithoren). Laat je kind daarbij ook zien dat je goed voor jezelf zorgt (dus goed eten, drinken, jezelf verzorgen, etc.), zodat je kind zich zo min mogelijk zorgen om jou maakt en ook zijn/haar zorgen met jou durft te delen.
- Wil moeder echt geen vader-kind contact ondanks dat dit wel in het belang van vader en kind wordt geacht en veilig kan? Adviseer moeder dan om een Veilig Thuis melding te doen of verwijs moeder naar de juridische weg.
- Richting kind: geef het kind psycho-educatie dat het kind zelf mag aangeven wat het wil en dat moeder even tijd nodig heeft door wat er thuis is gebeurd. Geef aan dat het kind niet voor mama hoeft te zorgen.

...vader geen contact wil, maar kind en/of moeder wel:

- Moeder en kind ondersteunen dat vader geen contact wil. Eventueel kan moeder een Veilig Thuis melding doen of een advocaat inschakelen om de mogelijkheden te onderzoeken om toch vader-kind contact op te starten.
- Ga vader niet pushen. Als het kind dit nodig heeft, zoek vervangend vader/manfiguur (bijv. opa, oom, neef van moeder). Veroordeel vader hierin niet.

... ouders wel contact met elkaar hebben tegen advies van de opvang in?

Als de vrouw tegen het advies van de opvang in contact heeft met de man en dit ernstig onveilig is, zoek dan contact met Veilig Thuis voor advies.

...geen toestemming van ouder(s) voor het inschakelen van aanvullende hulp voor het kind?

- Geen toestemming van één van de ouders om aanvullende hulp in te schakelen? Regel dan vervangende toestemming via de rechter. Eventueel kan overlegd worden met Veilig Thuis of zij in de tussentijd wel met het kind gesprekken willen voeren, aangezien zij daartoe bevoegd zijn.
- Geven beide ouders geen toestemming voor hulpverlening? Overleg dan met de gedragswetenschapper om een melding te doen bij Veilig Thuis.

Adviezen bij gebruik vader-kindhandleiding

Hieronder volgen enkele adviezen bij gebruik van de handleiding.

Ken je rol en verantwoordelijkheid: praat met kinderen en betrek ouders

Het kind heeft het recht om gesproken te worden en de opvang mag het kind hier juridisch gezien altijd over spreken. Hiervoor is geen aparte toestemming van ouders nodig. Zorg dat in de werkwijze van de opvang duidelijk beschreven staat dat spreken met kinderen onderdeel uit maakt van de werkwijze van de opvang (vanwege de juridische dekking). De opvang kan dan binnen deze kaders ook ondersteunende gespreksmethoden gebruiken, zolang dit niet richting behandeling gaat. Betrek ook de ouders bij afwegingen rondom vader-kind contact en neem hun wensen en belangen mee. Belangrijk is om alle veiligheidscriteria goed uit te zoeken. Realiseer je tijdens het vormgeven aan vader-kind contact wat je ziet, maar ook wat je niet ziet: één begeleid contact zegt niet alles. Blijf de veiligheidscriteria en de ingezette vorm van vader-kind contact monitoren en evalueren.

Gebruik het stappenplan als leidraad en het V-K format ter ondersteuning

Het stappenplan is bedoeld als leidraad. Het V-K format kan gebruikt worden ter ondersteuning. Vul het V-K format in op een manier die bij je past.

Gebruik screeningsinstrumenten ter ondersteuning

Voor nader onderzoek naar de signalen, problemen of klachten kunnen de screeningsinstrumenten uit de Toolbox 'Instrumenten voor gebruik in de opvang voor slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties' helpend zijn om meer inzicht te krijgen in de signalen, problemen of klachten. Eventueel kan de opvang interne professionals standaard bepaalde screeningsinstrumenten laten invullen of dit casusafhankelijk in overleg met de gedragswetenschapper inzetten.

Betrek waar nodig aanvullende interne of externe expertise

Benut bij complexere casussen de interne expertise die beschikbaar is en waar nodig, betrek externe expertise (zeker als sprake is van ernstige zorgen op een van de veiligheidscriteria). Ook in geval van direct begeleid contact, kan het gewenst zijn om gespecialiseerde jeugdhulp te betrekken (afhankelijk van de mate van interne expertise die de betreffende opvang in huis heeft).

Benut de juridische ruimte waar nodig

Belangrijk is om als professionals op de hoogte te zijn van het juridisch kader waarbinnen de opvang werkt. Het juridisch kader biedt ruimte om bij ernstig geweld en onveiligheid (tijdelijk) contact tussen kind en vader stop te zetten indien dit gewenst en in belang van het kind is. Zie voor meer informatie ook het onderzoeksrapport. Voor het juridisch kader en relevante wetsartikelen, zie Hoofdstuk 2 en Bijlage 2 van het Rapport **Vadercontact in de opvang**.

Bijlage 1 Format vader-kind contact

Algemene informatie

Vul hieronder algemene informatie in. Vermeld bij elk van de veiligheidscriteria altijd duidelijk de informatiebron, bijv. gesprek vader/moeder/kind of observaties.

	Wie	Wanneer gesproken
Betrokken ouder in opvang		
Betrokken ouder(s) buiten opvang		
Betrokken kind(eren)		
Betrokken professionals		
Betrokken netwerkorganisaties		

A) Geweld

Beschrijf feitelijk wat jullie weten over het geweld in het gezin. Wie doet wat tegen wie? Wat is de aard, frequentie en ernst van het geweld? Vanuit wie weten jullie dit (bijv. kind/vader/moeder vertelt dat...). Wat zijn de geweldstriggers? Wat is de rol van het sociale netwerk?

Uitkomst geweld en betekenis voor vader-kind contact:

Check: Acut gevaar / Intiem terreur / Eergerelateerd geweld / Risico kind-ontvoering / Risico op dodelijke afloop / Stalking / Directe kindermishandeling (minimaal één JA? Ga dan naar (langer) geen contact)

Update dd-mm-jjjj:

B) Wensen en belangen van kind, vader en moeder

Wat zijn de wensen en behoeften van kind(eren), vader en moeder omtrent vader-kind contact? En wat zijn de redenen in geval iemand geen vader-kind contact wil?

Kind (vul in per kind)

Vader

Moeder

Uitkomst wensen rondom vader-kind contact (Is wens veilig? Overeenkomsten/
verschillen in wensen?):

Update dd-mm-jjjj:

C) Veilig ouderschap vader, moeder en evt. stiefouders

Hoe is het ouderschap van de vader, moeder en eventuele stiefouders. Zijn hier ernstige zorgen over en wat betekent dit voor het vader-kind contact?

Vader

Moeder

Overige belangrijke dingen (bijv. ouderschap stiefouders, inzet sociaal netwerk)

Uitkomsten op veilig ouderschap gerelateerd aan vader-kind contact:

Update dd-mm-jjjj:

D) Signalen van psychosociale problemen, traumaklachten of hechtingsproblematiek

Welke signalen zien je van psychosociale problemen, traumaklachten of hechtingsproblematiek en wat betekent dit voor het vader-kind contact?

Uitkomsten op problematiek gerelateerd aan vader-kind contact:

Update dd-mm-jjjj:

E) Juridische aspecten

Gezag	
Toestemming	
Regie	Ouders/Jeugdbeschermer, namelijk:
Burgerlijke staat	
Ouderschapsplan	Nee Ja, volgende afspraken:
Jeugdbeschermingsmaatregel	Nee/OTS/UHP (zo ja, voor welke kind(eren) en looptijd)
Update dd-mm-jjjj:	

Overleggen en uitkomsten

Beschrijf hier de uitkomsten van overleggen rondom vader-kind contact.

Overleg 1

Datum:

Wie aanwezig:

Wat moet nog verder worden uitgezocht en wie doet dat:

Wat is de beslissing rondom vader-kind contact:

Wie koppelt terug naar welk gezinslid:

Wanneer is het volgende overleg:

Toelichting:

Overleg 2

Etc.

AFWEGINGSKADER VADER-KIND CONTACT TIJDENS EERSTE PERIODE VAN KIND EN MOEDER IN OPVANG.

Afwegingskader voor professionals werkzaam in veilige opvang.

Voor toelichting op de verschillende onderdelen zie handleiding.

1

Contact leggen en samen uitzoeken.

Welke veiligheidszorgen en belangen zijn er?

Stap 1A. Intern startoverleg

Aanwezig: interne professionals vrouwenopvang

- Vul vader-kind format in met bekende informatie.
- Stem met regiepartners af over het samen aanvullen van het vader-kind format: wie (VO/netwerkpartner) zoekt welke (onderdelen van de) veiligheidscriteria uit?
- Stem met regiepartner af wie met welk doel (en voor welk onderdeel) contact zoekt/heeft met de vader.

Stap 1B. Contact kind en gesprekken tussen hulpverlener en vader/moeder plus eventueel aanvullende screening.

- Contact en praten met kind.
- Gesprekken vader.
- Gesprekken moeder.
- Evt. aanvullende screening kind / vader / moeder.
- Intern informatie verkrijgen via: Risicoscreening Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GiA).
- Extern informatie verkrijgen via: regievoerder, Veilig Thuis, politiecheck (via risicoscreening GiA), andere reeds betrokken netwerkpartners.

2

Samen beslissen.

Welke veiligheidszorgen en belangen zijn er? Is vader-kind contact nu veilig mogelijk en zo ja, op welke manier?

Stap 2A. Interdisciplinair overleg

Aanwezig: Regievoerder, vrouwenopvang professionals, netwerkpartners.

Bespreekpunten en acties:

- Alle netwerkpartners delen bevindingen stap 1.
- Samen vader-kind format aanvullen en bepalen wie wat nog uitzoekt.
- Netwerkpartners bespreken veiligheidszorgen.
- Vrouwenopvang geeft advies.
- Gezamenlijk bepalen wat de volgende stap is qua vader-kind contact en welke stappen/partijen hiervoor nodig zijn.

Stap 2B. Terugkoppeling uitkomsten naar kind + vader + moeder.

3

Samen vader-kind contact vormgeven.

Hoe in de praktijk samen vormgeven aan het contact?

Uitkomst V-K contact

Acties

Langer geen V-K contact

- Schakel aanvullende interne of externe expertise in voor plan van aanpak.
- Bespreek wat nodig is voor evt. vader-kind contact in toekomst (bijv. meer uitzoektijd, voorwaarden stellen, etc.)
- Koppel dit terug aan gezinsleden en bespreek hoe op afstand aan vader-kind relatie gewerkt kan worden.

Begeleid indirect contact.

- Stem af of vrouwenopvang of netwerkpartner (in)direct contact begeleidt.
- Plan individueel startgesprek met vader, met moeder, en voorbereidend gesprek met het kind. Maak hierin voor elk gezinslid een plan van aanpak en veiligheidsafspraken.
- Betrek waar mogelijk sociale netwerk.

Begeleid direct contact.

Onbegeleid (in)direct contact.

- Voorafgaand aan vader-kind contact: minimaal één begeleid direct contact.
- Individueel gesprek met vader, moeder en afhankelijk van leeftijd: kinderen.
- Stem af of ouders vader-kind contact samen regelen (voorwaarde: systeemgesprek) of sociale netwerk dit regelt.

4

Samen monitoren en evalueren.

Hoe is situatie op de vijf veiligheidscriteria nu? Hoe loopt (evt.) vader-kind contact?

- Gesprekken kind + vader + moeder + eventueel andere partijen betrokken bij begeleid contact (professionals of sociale netwerk).
- Regelmatig interdisciplinair overleg a.d.h.v. de vijf veiligheidscriteria:
 - Evalueer a.d.h.v. de vijf veiligheidscriteria of de (veiligheids)afspraken omtrent vader-kind contact nog passend zijn.
 - Bespreek of een volgende stap genomen kan worden richting (onbegeleid) (in)direct contact.
 - Update vader-kind format.

Tijdens stap 1 tijdelijk geen vader-kind contact.

Stap 2: beslismoment binnen 10 dagen (streeftermijn).

Vanaf stap 3: toewerken naar vader-kind contact indien gewenst en veilig.

Toewerken naar vertrouwensband en samenwerkingsrelatie tussen hulpverlener en elk van de betrokken gezinsleden (kind + moeder + vader), inclusief sociale netwerk.

Naar een veilig thuis
Door/uitstroom

Zorgdragen voor overdragen:

- Vader-kind contactformat
- Veiligheidsplan

Uitkomsten interdisciplinair overleg

Essentiële informatie mist om eventueel vader-kind contact op te starten

- Onvoldoende zicht op impact vader-kind contact op veiligheid moeder of kind of op (vermoedelijk) trauma bij kind (criteria A en D).
- Wens kind onbekend of onvoldoende duidelijk.
- Vader niet gesproken.

Ernstige zorgen

Ernstige zorgen vrouwenopvang of partners op criteria A en/of kind wil niet (criteria B), eventueel in combinatie met ernstige zorgen op C of D.

Enkele zorgen

Vrouwenopvang en netwerkpartners achten vader-kind contact veilig mits begeleid in verband met zorgen op criteria A, C en/of D en vader en kind willen (criteria B).

Geen zorgen

Kind + vader + moeder willen (criteria B) en geen zorgen vanuit vrouwenopvang en netwerkpartners op criteria A, C en D.

Vijf veiligheidscriteria (zie vader-kind format)

A

Geweld (kind + vader + moeder)

B

Wensen en belangen (kind + vader + moeder)

C

Veilig ouderschap (vader + moeder)

D

Psychosociale problemen, trauma en gehechtheid (kind + vader + moeder)

E

Juridische aspecten (kind + vader + moeder)

Toelichting: A Geweld in kaart brengen

Breng type geweld, geweldstriggers en geweldspatronen in kaart: Wie doet wat tegen wie, waarom en met welke impact? Wat is de aard, frequentie en ernst van het geweld? Welke risicofactoren spelen?

Check altijd alle informatie op:

- Acuut gevaar
- Signalen van intiem terreur
- Signalen van eengerelateerd geweld
- Risico op kinderontvoering
- Risico op ernstig letsel of geweld met dodelijke afloop
- Stalking
- Directe kindermishandeling

Minimaal één JA? Dan ernstige zorgen > Langer geen vader-kind contact.

COLOFON

Opdrachtgever	Blijf Groep, Moviera en Sterk Huis
Auteurs	M. Compagner, MSc Dr. M.K.M. Lünemann Mr. dr. K.D. Lünemann
Gefinancierd door	Blijf Groep, Moviera, Sterk Huis en Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving (SASS)
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59 C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-282-0

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, januari 2024.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron
wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is
mentioned.